

6.10.2016

Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys Kehys ry:n lausunto valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta (VNS 6/2016 vp)

Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys Kehys ry kiittää eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa lausuntopyyntöstä koskien valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa.

Lausunrossamme kiinnitämme huomiota erityisesti turvallisuuden ja globaalien kehityskysymysten tiiviiseen yhteyteen sekä korostamme tarvetta varmistaa ulko- ja turvallisuuspolitiikan johdonmukaisuus suhteessa Suomen ja EU:n kehityspoliittisiin tavoitteisiin, kansainvälisiin kestäväen kehityksen periaatteisiin ja Agenda 2030:n toimeenpanoon. Kehys pitää lähtökohtaisesti hyvänä, että ulko- ja turvallisuuspoliittiset ja puolustuspoliittiset selonteot eriytetään.

Kestävä kehitys Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteena

Kehys pitää erittäin myönteisenä, että selonteossa käsitellään kestävää kehitystä yhtenä ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteena (kappale 5.8) ja nostetaan esiin Agenda 2030:n rooli Suomen politiikkojen ohjaajana. Selonteossa korostetaan ansiokkaasti tasapainoa kestäväen kehityksen kolmen ulottuvuuden (sosiaalinen, ympäristö ja talous) välillä, mutta haluamme korostaa näiden rinnalla myös hallinnon merkitystä neljäntenä pilarina. Lisäksi on myönteistä, että selonteossa korostetaan Euroopan unionin ulkoisten politiikkojen johdonmukaisuutta huomioimalla yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan yhteys kestäväen kehitykseen ja Agenda 2030:een.

Kehys haluaa kuitenkin muistuttaa, että Agenda 2030 asettaa vaatimuksia myös sisäisten politiikkojen muutokselle, ja siksi on tärkeää luoda kokonaisvaltaiset suunnitelmat Agenda 2030:n toimeenpanolle niin Suomessa kuin EU:ssa. Suunnitelmien tulee **edistää kestävää kehitystä tukevaa politiikkajohdonmukaisuutta** huomioimalla eri politiikanalojen vaikutukset myös muiden maiden edellytyksiin saavuttaa kestävä kehitys ja taata ihmisoikeuksien toteutuminen kansalaisilleen. Pidämme erittäin tervetulleena, että Suomi on parhaimmillaan laatimassa tällaista suunnitelmaa ja toivomme, että jäsenmaana **Suomi vaatii kokonaisvaltaista suunnitelmaa** myös EU:lta.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa lähtökohtana on edelleen pääsääntöisesti valtion, ei yksilön turvallisuus. Inhimillinen turvallisuus on ihmisten kokonaisvaltaista turvallisuutta, joka kattaa vapauden pelosta ja puutteesta, sekä vapauden elää arvokkaasti. Vaikka ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko nostaa Agenda 2030:aa ja kestävää kehitystä ansiokkaasti, uupuu siitä edelleen sen keskeinen periaate: ketään ei jätetä kehityksestä jälkeen (Leave No-one Behind). **Suomen tulee asettaa inhimillinen turvallisuus ulko- ja turvallisuuspolitiikkansa keskiöön.**

EU johdonmukaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vaikutusareenana

Globaalin toimintaympäristön muuttuessa on erityisen tärkeää, että myös EU muodostaa visionsa siitä, minkälaisena globaalina toimijana se vastaa uusiin haasteisiin. Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa korostuu EU:n merkitys turvallisuusyhteisönä. Tämä näkökulma on kuitenkin suppea. **EU tulee nähdä johdonmukaisen ulko- ja**

turvallisuuspolitiikan sekä kehityspolitiikan vaikutusareenana. Suomen EU-puheenjohtajuuskausi 2019 tarjoaa tähän erityisen hyvän tilaisuuden. Puheenjohtajuuskauden parlamentaarista valmistelua ja sitä tukevaa kansalaiskeskustelua tarvitaan jo nyt. Suomen on myös aktiivisesti osallistuttava EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisten kantojen muodostamiseen esimerkiksi osana EU:n globaalistrategian toimeenpanoa ja uutta kehityspoliittista konsensusta.

Niin Suomen kuin EU:n mahdollisuudet vahvistaa kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää ovat paremmat, jos itse voimme osoittaa pitävämme kansainvälisistä sopimuksista ja niiden velvoitteista kiinni. Niin Suomen kuin EU:n muuttoliikkeeseen liittyvät toimet ovat sotineet näitä velvoitteita vastaan.

Ihmisten liikkumisen estäminen ei ole ulko- tai turvallisuuspolitiikan tavoite

Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa käsitellään väestön liikkumista, pakolaisuutta ja muuttoliikkeen perussyihin vaikuttamista. Hallitsematon maahanmuutto nähdään yhtenä konkreettisena esimerkkinä sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden erottamattomuudesta. Selonteossa korostetaan oikein, että Suomi voi vaikuttaa muuttoliikkeeseen pakottaviin olosuhteisiin mm. vahvistamalla ihmisoikeuksia, hyvää hallintoa ja oikeusvaltiota, torjumalla ihmissalakuljetusta ja ihmiskauppaa, sekä kauppapolitiikalla ja ilmastopolitiikalla.

Muuttoliikkeen juurisyihin puuttumalla tulee vastata pakotettuun ja vastentahtoiseen maastamuuttoon. Muuttoliike on kuitenkin monipuolisempi ilmiö. Kun myös suomalaiset liikkuvat maailmalla milloin työn, perheen, harrastusten tai koulutuksen perässä tuoden Suomelle muun muassa kulttuurista, sosiaalista ja taloudellista pääomaa, **ihmisten liikkumisen estäminen tai hillitseminen itsessään ei voi olla Suomen ulko- tai turvallisuuspolitiikan tavoite.**

Lisäksi selonteossa todetaan, että Suomi kohdentaa tukea erityisesti pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden lähtömaihin, ja tukea annetaan humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön keinoin. Kehys haluaa muistuttaa, että **Suomen kehityspolitiikan kantavaksi päämääräksi on kehityspoliittisessa selonteossa määritelty äärimmäisen köyhyyden poistaminen ja köyhyyden sekä eriarvoisuuden vähentäminen. Myös humanitaarisessa avussa ensisijalle on asetettava humanitaarisen avun periaatteet.** Suomen tulee vastustaa myös EU:ssa epäinhimillistä muuttoliikepolitiikkaa ja kehitysyhteistyömäärärahojen käyttämistä lyhytnäköisesti ja avun tuloksellisuuden periaatteiden vastaisesti omien turvallisuusintressiensä ajamiseen.

Konfliktinehkäisy ja hauraat tilanteet

Kehys kokee tärkeäksi, että selonteossa mainitaan hauraat valtiot. Onkin tärkeää kiinnittää erityistä huomiota siihen, **että hauraiden tilanteiden ja niin sanottujen siirtymävaiheen valtioiden erityispiirteiden asettamiin haasteisiin vastataan paremmin.** On hienoa, että varhaisen tunnistamisen ja toimimisen merkitys huomioidaan. Edustusverkoston lisäksi on syytä huomioida eri toimijoiden läsnäolo, erityisesti kansalaisyhteiskunnan osalta, ja luotujen suhteiden merkitys (muun muassa poliittisiin toimijoihin) varhaisten hälytysmerkkien tunnistamisessa, varsinkin niillä alueilla, joissa omaa edustusverkkoa ei ole.

Huomiota tulee kiinnittää myös konfliktin aikaisen ja jälkeisen kriisinhallinnan sekä humanitaarisen avun ja konfliktin jälkeisen kehitysyhteistyön väliseen sujuvaan siirtymään: toimintojen tulee tukea toisiaan ja muodostaa selkeä ketju.

Selonteko korostaa rauhanvälitystä vahvistavana painopisteenä, ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa verkostoitumisen tärkeyttä. Vahva kansalaisyhteiskunta on yksi Suomen rauhanvälityksen vahvuuksista. Rauhanrakentamisen ja dialogin saralla poliittisten toimijoiden, kuten poliittisten puolueiden, kanssa tehtävän työn merkitystä tulee korostaa entisestään uskonnollisten ja diplomaattisten prosessien ohella. Vain kansalaistensa parhaaseen pyrkivä poliittinen järjestelmä ja sen toimijat voivat taata rauhanomaisen, kestävän kehityksen.

Kansalaisyhteiskunta ja ihmisoikeudet turvallisuuden edistäjinä

Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa korostetaan, että kansalaisyhteiskunnan kanssa tehtävää yhteistyötä tulee tiivistää. Kehys kokee tämän myönteiseksi ja tärkeäksi huomioksi. Kuten selonteossa todetaan, globaalit riskit demokratian ja ihmisoikeuksien alalla ovat kasvaneet. Useat valtiot ovat kaventaneet kansalaisten perusvapauksia sekä kansalaisyhteiskunnan tilaa. **Suomen tulee varjella ja edistää kansalaisyhteiskunnan tilaa kaikessa toiminnassaan.**

Ihmisoikeuksia ja kansalaisten demokraattisia vaikutusmahdollisuuksia kunnioittavat yhteiskunnat ovat muita vakaampia ja vauraampia, joten ulko-, turvallisuus- ja kehityspolitiikan johdonmukaisuutta demokratian ja ihmisoikeuksien tukemiseksi on syytä korostaa entisestään. Diplomatian ja kehityspolitiikan keinoille tukea demokratian ja ihmisoikeuksien yleismaailmallista toteutumista tulee antaa lisää painoarvoa. Ennaltaehkäisevä työ kriisien estämiseksi on kustannustehokkainta ulko-, turvallisuus- ja kehityspolitiikkaa.

Tasa-arvoa edistävä ulkopoliittikka ja naisten poliittisen osallistumisen tukeminen on ilahduttavasti huomioitu selonteossa. **Suomen tuleekin huomioida nämä läpileikkaavasti kaikessa ulkopoliitikassaan sekä kohdentaa erityisiä resursseja naisten osallistumisen edistämiseen Agenda 2030:n mukaisesti.** Selonteossa todetaan, että Suomi toimii aktiivisesti YK:n päätöslauselma 1325:n eteen. Tämän rinnalle olisi syytä tuoda myös päätöslauselma 2250 koskien nuoria, rauhaa ja turvallisuutta. Maailmassa on enemmän nuoria kuin koskaan ennen ja heidän rakentava yhteiskunnallinen osallistuminen on nyt ja tulevaisuudessa yhteiskuntien vakauden kannalta ensiarvoisen tärkeää.

Vihreä ja kestävä talous

Selonteossa viitataan kauppapolitiikan ja kauppajärjestelmien rooliin yhteiskunnallisen vakauden ja kestävän kehityksen edistämässä kehitysmaissa. Kauppapolitiikan avulla voidaan edistää kestävästä kehityksestä vain, jos **kauppaa ohjataan tiukoin ihmisoikeus- ja ympäristöehdoin.** Muussa tapauksessa vapaakauppasopimukset saattavat jopa lisätä eriarvoisuutta ja luonnonvarojen kestäväntä käyttöä ja näin synnyttää ja ylläpitää yhteiskunnallista epävakautta ja konflikteja. Kauppasopimuksia ja kauppajärjestelmää rakentaessa **Suomen tulee varmistaa, että ne lisäävät kehitysmaiden mahdollisuutta hyötyä alueeltaan tuotetuista raaka-aineista ja luonnonvaroista.** TTIP-sopimuksen osalta Suomen tulee varmistaa, että sopimukseen ei sisällytetä mahdollisesti sosiaalista tai ympäristösääntelyä heikentävää sijoittajansuojaa ja riitojenratkaisumenettelyä, joka esimerkiksi tarjoaisi yrityksille mahdollisuuden haastaa valtio välimiesoikeuteen.

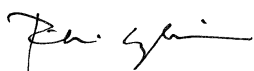
Kehys pitää myönteisenä, että selonteossa tunnistetaan ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja siihen sopeutumisen tärkeys sekä huomioidaan luonnonvarojen kestävän käytön olevan tärkeä yhteiskunnallisen vakauden edellytys. Ilmastonmuutos sekä luonnonvarojen niukkuus

ja epäoikeudenmukainen jakautuminen ovat keskeinen tekijä monien konfliktien taustalla. **Suomen tulee johdonmukaisesti pyrkiä ilmastonmuutoksen hillitsemiseen kasvihuonekaasupäästöjä rajoittamalla sekä tukemalla ilmastonmuutokseen sopeutumista kehitysmaissa.** Lisäksi Suomen tulee tukea ja edistää luonnonvarojen ekologisesti kestäväää ja oikeudenmukaista käyttöä niin kansainvälisillä foorumeilla kuin osana omaa kehitys- ja kauppapolitiikkaansa.

Suosittelimme, että:

- **Suomi vaatii EU:ta laatimaan kestävän kehityksen toimeenpanosuunnitelman**, joka ottaa Agenda 2030:n toimintaohjelman eri osa-alueet tasapainoisesti huomioon. Toimintaohjelma tulee laatia osallistavasti kansalaisyhteiskuntaa konsultoiden, ja sille tulee laatia perusteelliset seuranta- ja vastuuvollisuusmekanismit.
- **Suomen tulee edistää kestäväää kehitystä tukevaa politiikkajohdonmukaisuutta** ja varmistaa, ettei sen tai EU:n politiikat heikennä muiden maiden edellytyksiä kestäväään kehitykseen tai kansalaistensa ihmisoikeuksien toteutumisen varmistamiseen.
- **Suomen tulee varmistaa, ettei sen tai EU:n ulko-, turvallisuus- tai kehityspolitiikan tarkoituksena ole estää ihmisten liikkuminen.** Useilla toimilla kauppapolitiikasta ilmastopolitiikkaan ja kehitysyhteistyöhön voidaan puuttua pakotetun maastamuuton syihin. On myös syytä muistaa, että kehitysyhteistyön päätarkoitus on köyhyyden poistaminen ja kestävä kehitys.
- **Suomen tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että hauraiden tilanteiden ja niin sanottujen siirtymävaiheen valtioiden erityispiirteiden asettamiin haasteisiin vastataan paremmin** sekä tukea kriisinhallinnan ja kehitysyhteistyön jatkumoa keskittymällä rahoituksen ja tiedonkulun haasteisiin.
- **Suomen tulee varjella ja edistää kansalaisyhteiskunnan tilaa kaikessa toiminnassaan.**
- **Suomen tulee huomioida tasa-arvo ja naisten poliittinen osallistuminen läpileikkaavasti kaikessa ulkopolitiikassaan sekä kohdentaa tähän erityisiä resursseja.**
- **Suomen on toimittava aktiivisesti YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien 1325 ja 2250 toimeenpanon eteen.**
- **Suomen tulee johdonmukaisesti pyrkiä ilmastonmuutoksen hillitsemiseen kasvihuonekaasupäästöjä rajoittamalla sekä tukemalla ilmastonmuutokseen sopeutumista kehitysmaissa.**
- **Suomen tulee edistää luonnonvarojen kestäväää ja oikeudenmukaista käyttöä** niin kansainvälisillä foorumeilla kuin osana omaa kehitys- ja kauppapolitiikkaansa.

Kunnioittavasti,

Rilli Lappalainen
Pääsihteeri
Kehys ry